

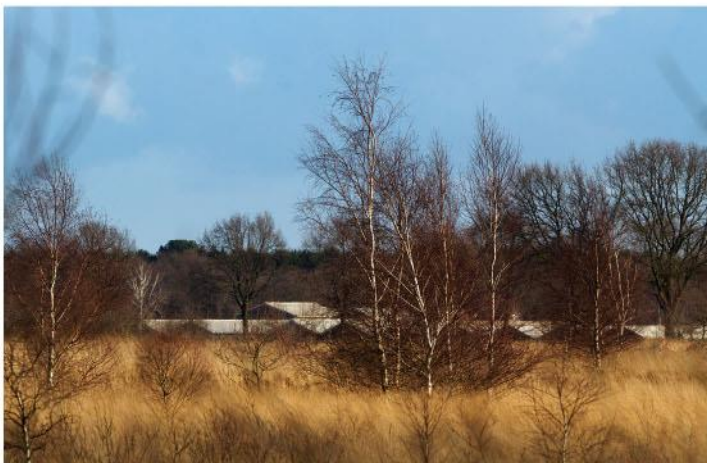

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Buitendijkse slibsedimentatie Eems- Dollard (Programmatische Aanpak Grote Wateren)

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

2 juli 2020 / projectnummer: 3454

1 Advies voor de inhoud van het MER

Rijkswaterstaat wil in samenwerking met andere partijen onderzoeken welke maatregelen effectief en kansrijk zijn om de slibconcentratie in de Eems–Dollard te verlagen naar een meer natuurlijk niveau. Door een overmaat aan zwevende stof en netto slibimport staat natuurkwaliteit in dit estuarium onder druk. Het project *Buitendijkse Slibsedimentatie Eems–Dollard* is een grootschalige proef om die kwaliteitsverbetering te bereiken en te onderzoeken of en op welke manier deze aanpak elders in de Eems–Dollard op grotere schaal ingezet kan worden. Het project maakt deel uit van de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW)¹ en het Meerjarig Adaptief Programma Eems–Dollard 2050 (ED2050)².

De verkenningsfase voor de proef zelf eindigt met een voorkeursbeslissing³. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben de Commissie voor de milieueffectrapportage gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER.

Essentiële informatie voor het MER

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over de voorkeursbeslissing het MER in ieder geval moet bevatten:

- De opzet van de proef en de betekenis van de proef voor de benodigde kennis om al dan niet te besluiten tot opschaling. Een beoordelingskader waarmee het slagen van de proef kan worden beoordeeld.
- Duidelijkheid over de hoofddoelstelling(en) van het project en hoe het bijdraagt aan de doelen van de PAGW en het ED2050.
- De effecten van de kansrijke oplossingsrichtingen en het voorkeursalternatief en de mate waarin deze aan de doelstellingen kunnen voldoen. Geef ook inzicht in de eventuele ‘showstoppers’ voor het project.
- Voldoende inzicht in de effecten van het voornemen op natuur- en waterdoelen.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in de rest van dit advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau⁴ (verder: notitie R&D). Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de notitie R&D voldoende aan de orde komen.

¹ <https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/water-ruimte/ecologie/programmatische-aanpak-grote-wateren/>.

² Ministerie van IenW.

³ De Voorkeursbeslissing sluit de verkenningsfase af conform de MIRT-systematiek. MIRT staat voor Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport. www.leerplatformmirt.nl.

⁴ Markermeer – IJmeer *Natuurlijk* ontwikkelen, april 2020, Oostvaardersoevers, Notitie Reikwijdte en detailniveau.

Afbeelding 1 Het studiegebied (rode streepjes), projectgebied (geel) en plangebied (rood) voor de Slibsedimentatie Eems–Dollard (bron: notitie R&D)

Waarom een m.e.r.?

Het project Buitendijkse slibsedimentatie Eems–Dollard doorloopt de verschillende fases van de MIRT-systematiek en zit nu in de verkenningsfase. In deze fase worden de mogelijke oplossingen voor het project (de proef) onderzocht. Na het nemen van de voorkeursbeslissing wordt het voorkeursalternatief verder uitgewerkt in de planuitwerkingsfase en vastgelegd in een Projectplan Waterwet.⁵

Vanwege mogelijke effecten op Natura-2000 en kaderstelling voor m.e.r.(beoordelings-)plichtige activiteiten, wordt voor het besluit over de slibsedimentatie een MER opgesteld. Omdat op dit moment niet zeker is of het besluit over het project wordt genomen onder de omgevingswet of onder de vigerende wetgeving, is niet zeker of dit MER een Plan- of project-MER zal zijn. De Commissie adviseert het MER inhoudelijk zo op te zetten dat het als beide kan dienen.

De minister van Infrastructuur en Water (I&W) is initiatiefnemer voor het project. De minister voor I&W (coördinerend) en de minister van Landbouw, natuur en voedselkwaliteit (LNV) zijn bevoegd gezag voor de voorkeursbeslissing en voor de m.e.r.-procedure.

Waarom een advies?

De onafhankelijke Commissie m.e.r. is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. De Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag - in dit

⁵ Eerst was sprake van vaststelling onder de Omgevingswet met een Plan-MER voor de voorkeursbeslissing en een project-MER voor het Projectbesluit, maar dat lijkt met het uitstel van de Omgevingswet nu onwaarschijnlijk.

geval de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit – besluiten over de voorkeursbeslissing.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer [3454](#) www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Doelen en kaders

2.1 Probleemanalyse

Een goede probleemanalyse is belangrijk om te kunnen bepalen in hoeverre de slibsedimentatie bijdraagt aan het onttrekken van slib aan de waterkolom rond het project. En wat het als proefproject uiteindelijk kan bijdragen aan het oplossen van het probleem van de troebelheid van de Eems–Dollard.

Ook is van belang inzicht te geven in de factoren die bijdragen aan de troebelheid, en in de omvang en (ecologische) doorwerking van deze problematiek. Zo wordt de Eems vrijwel doorlopend gebaggerd en er zijn mogelijk nieuwe initiatieven voor verdieping, waardoor de getijdegang diep(er) indringt en steeds nieuw slib aanvoert. Het is daarom van belang in het MER inzicht te krijgen in wat met dit project maximaal kan worden bereikt en dit af te zetten tegen de continue aanvoer van slib nu en in de toekomst.

2.2 Doelen

Doelen voor dit project

Het project Buitendijkse Slibsedimentatie Eems–Dollard maakt onderdeel uit van de PAGW én is opgezet als grootschalige proef. De projectdoelen en de daaruit volgende maatregelen moeten daarom herleidbaar zijn naar dit programma en bijdragen aan de vergroting van kennis. Daarnaast zijn andere doelen geformuleerd voor Buitendijkse Slibsedimentatie Eems–Dollard, bijvoorbeeld uit de gebiedsagenda ED2050 of vanuit wensen vanuit de verschillende samenwerkingspartners. Laat daarom de samenhang zien tussen:

- **Het hoofddoel van de PAGW als geheel en wat dit betekent voor de Eems–Dollard.** Het hoofddoel is een ecologisch robuust systeem, oftewel de ecologische basiskwaliteit op orde te krijgen.
- **De doelen voor het project Buitendijkse Slibsedimentatie Eems–Dollard.**
 - Laat daarbij zien wat **de geconcretiseerde doelen** van de PAGW zijn voor specifiek de Eems–Dollard, in de vorm van een buitendijkse slibsedimentatie om de troebelheid van het middendeel van de Eems–Dollard te verminderen.⁶ Geef ook aan hoe lang het project aan die doelen moet blijven bijdragen.
 - Het kennisdoel voor het project Buitendijkse Slibsedimentatie Eems–Dollard. Wat moet van deze proef geleerd worden om straks de goede informatie te hebben voor de beslissingen over de opschaling van de slibsedimentatie in Eems–Dollard?

⁶ Zie pagina 18 van de NRD.

- De overige doelen die vanuit de gebiedsagenda, de omgeving of vanuit wensen van de samenwerkingspartners komen.

Geef duidelijk aan wat hoofddoelstellingen en wat ondergeschikte doelen van het project zijn. Maak daarnaast duidelijk onderscheid in doelstellingen van het project en randvoorwaarden. Vooral bij onderwerpen waar zowel doelstellingen als randvoorwaarden voor gelden. Denk hierbij aan het behoud of versterking van KRW- en Natura 2000-doelen, behoud van de landschapskarakteristiek en het behoud van waardevolle cultuurhistorische en archeologische elementen. Laat deze analyse vervolgens de basis zijn voor de te onderzoeken maatregelen.

De verhouding tot andere maatregelen in Eems–Dollard.

In de Eems–Dollard wordt ook een aantal andere maatregelen genomen of gepland om het slibprobleem aan te pakken. Geef aan hoe deze maatregelen tot elkaar in relatie staan, en in hoeverre deze maatregelen samen bijdragen aan de gewenste vermindering van de hoeveelheid slib.

Wanneer is de proef succesvol en wat is het eindbeeld?

De NRD beschrijft het kennisdoel als een van de hoofddoelen voor dit project. De buitendijkse slibsedimentatie beoogt met een systeemverbetering een aantal doelen te bereiken. Het gaat om een proef, die later opgeschaald kan worden, als doelen gehaald worden. Dit roept een aantal vraagstukken op:

- Het kan zo zijn dat de proef op zich slaagt in het invangen van slib, maar deels faalt omdat:
 - de proef niet opschaalbaar is vanwege te grote negatieve effecten;
 - de methode niet de juiste blijkt voor het beoogde opschalingsgebied Midden–Eems–Dollard.
- Ook is van belang te weten hoe lang de maatregelen effectief moeten zijn. Is 10 jaar effectiviteit voldoende, of is een langere periode het doel?
- Een andere belangrijk punt is het eindbeeld voor de gehele Eems–Dollard. Vanwege zowel natuur als landschap is het verlanden van de Eems–Dollard misschien ongewenst of zelfs niet toegestaan. Moet de proef ook antwoord geven op de vraag in hoeverre de Eems–Dollard verlandt en wanneer?

Ontwikkel daarom een beoordelingskader dat naast omgevingseffecten (zie verder hoofdstuk 4 van dit advies), ook aspecten meeneemt om te bepalen of de slibsedimentatie zelf geslaagd is én wanneer de proef geslaagd is met het oog op het kennisdoel.

2.3 Beleidskader en referentiesituatie

Geef aan welke sectorale wet- en regelgeving en beleid relevant is voor het project Slibsedimentatie Eems–Dollard en of het voornemen kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Ga in elk geval in op:

- Beschermingsregimes voor gebieden (Natura 2000, Natuurnetwerk Nederland) en soorten
- Stroomgebiedsbeheerplan Eems (KRW)
- Het besluit algemene regels ruimtelijk ordening (Barro) voor cultuurhistorie en archeologie
- Provinciale omgevingsvisie
- Waterbeheerplan
- Rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid voor landschap, cultuurhistorie en archeologie

Ga naast Nederlandse kaders ook in op relevante kaders vanuit Duitsland/Niedersachsen, waaronder op het vlak van natuur⁷.

2.4 Besluiten

Besluitvorming na verkenningsfase

Geef in het MER een samenhangend beeld van de vervolgbesluiten voor de planuitwerkingsfase en de realisatiefase. Maak duidelijk welke vergunningen en ontheffingen nodig zijn op basis van het voorkeursalternatief, wie daarvoor het bevoegde gezag is, de globale tijdsplanning en de wijze waarop medeoverheden en belanghebbenden hierbij betrokken worden. Laat in het MER zien welke maatregelen onderdeel zijn van de besluitvorming in de volgende fase en welke niet.

2.5 Referentiesituatie en andere ontwikkelingen

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied, zoals regulier baggeronderhoud, en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten en/of die in uitvoering zijn zoals de dijkversterking zeedijk (POV Waddenzeedijken, Brede Groene Dijk), Project Marconi⁸, dijkversterking met Dubbele dijk en binnendijkse slibsedimentatie.

Onzekere ontwikkelingen in het projectgebied, zoals klimaatverandering, kunnen van invloed zijn op het uiteindelijke resultaat van dit project. De Commissie adviseert daarom om de robuustheid van in ieder geval het voorkeursalternatief op de lange termijn te toetsen. Laat daarbij kwalitatief zien wat de ontwikkelingen kunnen betekenen voor de haalbaarheid van de doelstellingen voor de slibsedimentatie en voor de opschaalbaarheid.

Op landelijk en regionaal niveau (ook over de grens in Duitsland) spelen verschillende ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op het project. Laat in het MER zien welke ontwikkelingen en onderzoeken relevant zijn voor het project Slibsedimentatie Eems–Dollard en maak kwalitatief duidelijk of en op welke wijze het MER hier rekening mee houdt.⁹

Scenario verdere verdieping Duitsland

Tijdens een bezoek aan de locatie¹⁰ werd duidelijk dat in de Duitse deelstaat Niedersachsen nieuwe plannen zijn die de getijde–indringing en de hoeveelheid slib verder kunnen vergroten (*Vertiefung Aussenems*). De deelstaat Niedersachsen bij Emden wil de Eems tussen

⁷ https://www.nlwkn.niedersachsen.de/naturschutz/schutzgebiete/die_einzelnen_naturschutzgebiete/schutzgebiete-auf-der-interaktiven-umweltkarte-45324.html.

⁸ <https://eemsdollard2050.nl/marconi/>.

⁹ Zie hiervoor onder andere de verslagen van de kennistafels die in 2019 zijn gehouden over het Eems–Dollard gebied.

¹⁰ De Commissie bracht een bezoek aan het gebied op 14 mei 2020.

Eemshaven en Emden verder verdiepen, zodat autoschepen getijdeonafhankelijk kunnen varen. Dit zal meer slibinvoer veroorzaken. Geef daarom in scenario's zonder en met de extra verdieping globaal inzicht in de verhouding van het (extra) ingevoerde slib door de extra verdieping en de mogelijke effectiviteit van de slibsedimentatie.

3 Alternatieven en meekoppelkansen

3.1 Samenstellen van alternatieven

Navolgbaarheid

De notitie R&D bevat een uitgebreide beschrijving van de drie kansrijke oplossingsrichtingen. De Commissie vindt het belangrijk dat in het MER wordt gemotiveerd waarom de gekozen kansrijke oplossingsrichtingen zijn opgenomen en welke randvoorwaarden daarbij zijn gehanteerd. Het alternatievenonderzoek is in het MER immers bedoeld om in beeld te brengen hoe het probleem met zo min mogelijk milieugevolgen opgelost kan worden. Geef aan wat de relatie is tussen de pilot-fase en eventuele latere opschaling naar andere delen van het estuarium, en of de alternatieven een gunstige uitwerking (kan) hebben op slibgehalten buiten het plangebied.

Laat ook zien welke bouwstenen en/of maatregelen het ontwerpproces zijn afgevallen en waarom deze geen plek in de gepresenteerde kansrijke oplossingsrichtingen hebben gekregen. Hiermee wordt het trechteringsproces transparant en navolgbaar.

3.2 Komen tot het voorkeursalternatief

Transparant proces

Het voorkeursalternatief wordt samengesteld uit verschillende maatregelen van de drie kansrijke oplossingsrichtingen. Hiervoor vindt een integrale afweging plaats op onder andere milieueffecten, kosten, draagvlak en haalbaarheid. De Commissie vindt het belangrijk dit proces transparant en navolgbaar is.

Bijdrage aan de doelen en samenstellen van het voorkeursalternatief

Naast milieueffecten speelt uiteraard ook de mate waarin de alternatieven de doelen bereiken een belangrijk rol in de afweging. Geef daarom, op een abstractieniveau passend bij de verkenningsfase, voor elk van de kansrijke oplossingsrichtingen en maatregelen aan in welke mate de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd. De Commissie beveelt aan om dit inzichtelijk te maken:

- wat elke kansrijke oplossingsrichting bijdraagt aan het bereiken van de gewenste kwaliteit in het plangebied en in het bredere studiegebied;
- welke maatregelen belangrijk zijn voor het behalen van de nevendoelen;
- in hoeverre de alternatieven bijdragen aan de gebiedsdoelen in het kader van Natura 2000 en de KRW en vergunbaar zijn.

Onderbouw op deze wijze de totstandkoming van het voorkeursalternatief. Beschrijf vervolgens welke optimalisaties en/of varianten onderzocht gaan worden in de

planuitwerkingsfase en benoem of er maatregelen onderzocht moeten worden om tot een vergunbaar project te komen.

4 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Effectbepaling

Effecten van alternatieven en maatregelen

Voor het voornemen worden 3 kansrijke oplossingen uitgewerkt. De Commissie adviseert om, op een detailniveau passend bij de verkenningsfase, de omvang van de milieueffecten voor de kansrijke oplossingen in beeld te brengen.

De milieueffecten van de kansrijke oplossingen moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de aard en mate waarin de effecten van kansrijke oplossingen verschillen. Laat in de effectbeschrijving zowel de positieve als de negatieve effecten zien van zowel de aanleg- als de realisatiefase, daar waar relevant voor de keuze tussen de alternatieven. Onderzoek en beschrijf mogelijke maatregelen om negatieve effecten te verzachten.

Bijdrage aan kennisdoel

Maak daarnaast in het beoordelingskader onderscheid tussen de milieueffecten van het voornemen zelf en de betekenis van deze proef aan kennisontwikkeling over het gebied en beoordelen van het al dan niet slagen van de proef.

Doorkijk naar de planuitwerkingsfase

De effectbepaling kent een bepaalde mate van abstractie passend bij een verkenningsfase. Gebruik de effectbepaling ook om helder te krijgen welke (gedetailleerde) informatie nodig is om in de planuitwerkingsfase het voorkeursalternatief goed te kunnen beoordelen.

Recente onderzoeksresultaten en samenhang met andere projecten

Maak in het MER duidelijk welke actuele kennis is gebruikt. Laat ook zien hoe dit heeft doorgewerkt in de keuzes. Het project Slibsedimentatie Eems-Dollard is één van de projecten in de Eems-Dollard in het kader van ED2050. Laat in het MER zien op welke onderdelen de effecten samenhangen met andere projecten. Ga daarbij ook in op de relatie met het samenwerkingsverband *Economie en Ecologie in Balans*.¹¹

4.2 Bodem en water

Bodem

Beschrijf de effecten op morfologie van geulen en platen en slibhuishouding van de alternatieven op verschillende tijdshorizonten (bijvoorbeeld direct na aanleg, na 5-10 jaar en na 25-30 jaar). Geef ook een doorkijk naar de (duur van de) effectiviteit van de opschaling van

¹¹ Dit is een samenwerkingsverband tussen bedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties, waterschappen, Rijk, provincie Groningen en gemeenten in de regio.

de alternatieven op de slibhuishouding, zowel lokaal (in de directe nabijheid van de maatregel) als voor het gehele studiegebied.

Waterkwaliteit

Beschrijf de effecten op de ecologische en chemische waterkwaliteit in kwalitatieve zin. Ga bij de effectbeoordeling ook in op de bijdrage aan de KRW-doelstellingen. Laat daarnaast in het bijzonder zien wat de invloed van het voornemen is op kritische fysisch-chemische indicatoren.

4.3 Natuur

Samenwerking Duitsland

De Commissie onderschrijft het voornemen in de notitie R&D om nu en in de toekomst intensief met Niedersachsen¹²/Duitsland samen te werken. Dit is mede van belang omdat het Eems-estuarium, en de daar aangewezen Natura 2000-waarden, als een gezamenlijk te beheren gebied wordt beschouwd.

Algemeen

De effectbepaling van het onderdeel natuur dient duidelijk onderscheid te maken tussen de beoogde verbetering van het systeem (wordt 'de basis op orde' bereikt?) en de effecten als gevolg van het project (leidt het project tot effecten op natuurwaarden en zijn deze acceptabel?).

Bijdragen aan de ecologische basiskwaliteit

Het project beoogt de ecologische kwaliteit van het Eems-Dollard estuarium te verbeteren. Laat in het MER zien wat de bijdrage is van de alternatieven en maatregelen aan de systeemverbetering en de projectdoelen. Maak duidelijk hoe de belangrijke ecologische functies van het gebied vervuld kunnen worden en wat de bijdrage is aan de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden *Waddenzee, Niedersächsisches Wattenmeer, Hund- und Paapsand* en *Unterems und Außerems*.

Het gehele Nederlandse deel van de Eems-Dollard is in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied. Laat zien hoe daar bij de toets aan doelbereik en de beschrijving van de effecten mee is omgegaan.

Maak ook duidelijk hoe de maatregelen bijdragen aan het bereiken van kernkwaliteiten van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Maak duidelijk hoe de maatregelen van de pilot bijdragen aan het reduceren van de slibbelasting en troebelheid, en het bevorderen van primaire productie¹³ en de ontwikkeling van de belangrijkste habitattypen. Aandachtpunten daarbij zijn onder andere het versterken van voedselweb en productiviteit, het vergroten van de habitatdiversiteit en natuurlijke

¹² In de Bondsrepubliek Duitsland zijn de Vogel- en Habitatrichtlijn in het Bundesnaturschutzgesetz (BNatSchG) geïmplementeerd en zijn nader uitgewerkt op deelstaatniveau.

¹³ Een afname van de lichtdoorlaatbaarheid betekent een afname in fytoplankton, een belangrijke primaire producent. In het Eems-Dollard estuarium is echter nog een voorname primaire producent aanwezig: microfytobenthos. Dit groeit op de droogvallende platen en wordt nauwelijks belemmerd door de lichtdoorlaatbaarheid. Er zijn geen actuele gegevens bekend van de primaire producenten. De meest recente data zijn van 1977 (Figuur 2-12).

kwelderontwikkeling, als bijdragen aan het realiseren Natura 2000- en KRW-doelen en het meegroeien met de zeespiegelstijging. Bij alternatieven in de kwelders moet een beoordeling van effecten worden gedaan, aangezien de kwelders een beschermd habitattypen zijn in dit Natura 2000-gebied, en zich daarin broedgebieden en hoogwatervluchtplaatsen voor wadvogels bevinden.

Omdat het project meerdere doelen nastreeft kunnen de maatregelen leiden tot strijdigheden wanneer een positieve bijdrage aan één van de doelen juist een negatief effect heeft op een ander doel. Denk bijvoorbeeld aan het bezinken van slib op hoogwatervluchtplaatsen en/of foerageergebieden van wadvogels. Maak inzichtelijk welke (nieuwe) knelpunten ontstaan en welke mitigerende maatregelen in dat geval nodig en ook mogelijk zijn.

Effecten op natuurwaarden

Het project richt zich op de verbetering van de kwaliteit van de Eems-Dollard met het oog op het verbeteren van de ecologische omstandigheden voor beschermde natuur; de maatregelen kunnen echter ook negatieve effecten hebben op bepaalde andere beschermde habitats of leefgebieden van soorten binnen het gebied. Het MER moet daarom inzichtelijk maken of de beoogde systeemverbetering niet leidt tot onwenselijke effecten.

Gevolgen voor Natura 2000-gebieden

Beschrijf de verschillende effecten op habitattypen en leefgebieden van soorten en ga in op de duur van de effecten. Denk hierbij aan:

- ruimtebeslag
- verandering in vegetatie en slib langs kwelderranden, wellicht ook vertroebeling
- verstoring van vogels en zeehonden
- tijdelijke stikstofdepositie

Beoordeel de effecten van het project op de instandhoudingsdoelstellingen voor de vier Natura 2000-gebieden (NL/D). Voor stikstofdepositie (waarvoor in de verkenningsfase een kwalitatieve beoordeling kan volstaan) geldt een wat groter studiegebied. Soorten met overeenkomstige eisen aan hun leefgebieden (bijvoorbeeld steltlopers) kunnen gezamenlijk beschreven worden.

Het abstractieniveau van de beoordeling moet aansluiten bij het detailniveau van de eerste fase van dit project. Dit houdt in dat er een eerste indicatie wordt gegeven van de gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen en de aard van de maatregelen waarmee aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden voorkomen kan worden. Werk dit in de planuitwerkingsfase uit tot een passende beoordeling.

Gevolgen voor overige beschermde gebieden

Beschrijf de kernkwaliteiten van het NNN die door het voornemen beïnvloed worden en beoordeel deze aan het beschermingsregime voor deze gebieden in de provinciale Omgevingsverordening.

Gevolgen voor beschermde soorten

Geef aan het project negatieve gevolgen heeft voor de (beoogde) gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten. Voor de eerste fase van het MER kan dit op het niveau van leefgebieden. Benoem sets van maatregelen waarmee afbreuk van de gunstige staat van instandhouding kan worden voorkomen.

4.4 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Locatiekeuze

De effecten van de proef op landschap, cultuurhistorie en archeologie zullen waarschijnlijk beperkt zijn vanwege het geringe schaalniveau. Toch is de plaats van de proef van belang omdat deze bepalend kan zijn voor de locatiekeuze van opschaling in de vervolgfase. Omdat de proef kan leiden tot een structurele aanpak voor het opvangen en/of weghalen van het slib heeft dat mogelijk wel negatieve effecten. Als het slib blijft liggen ontstaan meer kwelders, hetgeen leidt tot verdere verlanding. Geef daarom voor de alternatieven aan in welke mate slib afgevoerd moet worden en op welke wijze. Geef ook, zover mogelijk, een doorkijk naar (het ruimtebeslag van) de opschaling en breng eventuele knelpunten en oplossingsrichtingen vroegtijdig in beeld.

Karakteristiek

De ontwikkelingsgeschiedenis van de kust gaat terug tot ver in de prehistorie. De Dollard zelf is gevormd door verschillende stormvloedten – eerst in de 13e eeuw, en later in 1362 en 1509 – waardoor het landschap met daarin circa 33 dorpen verdronk. De streekdorpen hadden een langgerekte vorm langs de rand van het veen. Met de dorpen verdwenen ook de wegen, verkaveling de dijken en de rivier *de Tjamme*. Historische kaarten tonen aan dat in de 16e eeuw diverse bewoonde eilanden in de Dollard lagen.¹⁴ De Dollard is een bijzonder gebied voor cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden. De inpoldering van de kwelders heeft tot een historisch patroon geleid dat relevant is voor het project. Aanlanding kan een eigentijdse bijdrage vormen aan dit landschap.

Behoud van cultuurhistorische waarden en versterking van gebiedskwaliteit

Het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) noemt de volgende cultuurhistorische kwaliteiten van de Waddenzee (ook de Eems-Dollard):

- a) in de bodem aanwezige archeologische waarden, en
- b) overige voor het gebied kenmerkende cultuurhistorische structuren en elementen, bestaande uit:
 1. historische scheepswrakken;
 2. verdrongen en onderslibde nederzettingen en ontginningsporen;
 3. zeedijken en de daaraan verbonden historische sluisen;
 4. landaanwinningswerken;
 5. systeem van stuifdijken;
 6. systeem van historische vaar- en uitwateringsgeulen, en
 7. kapen.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) ontwikkelde een handreiking voor de omgang met buitendijks erfgoed¹⁵. In algemene zin is het beleid bij planontwikkeling gericht op ruimtelijke integratie van deze waardevolle (historische) landschapselementen. Dit heeft niet alleen behoud ten doel, maar ook het versterken van de gebiedskwaliteit. Hiervoor is het noodzakelijk om vroegtijdig de waarden in beeld te brengen en de succesvolle ontwerpintegratie mee te nemen.

¹⁴ Behre, 2009, "Stormvloed 1509". De geschiedenis van de Dollard.

¹⁵ <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2014/01/01/handreiking-buitendijks-erfgoed>.

De gebiedsvisie als achterliggend document van de notitie R&D en de notitie zelf gaan maar ten dele in op de waarden. De notitie R&D stelt een proces voor waarin eventuele negatieve effecten op landschap, cultuurhistorie en archeologie achteraf vastgesteld worden.

De Commissie adviseert voor het MER een bureauonderzoek uit te voeren om landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden en eventuele knelpunten ook voor zo ver mogelijk voor het vervolg in beeld te brengen. Ontleen hieraan ontwerpbeperkingen voor de toekomstige opgave. Beoordeel het succes van de pilot ook op de mogelijkheden om negatieve effecten bij opschaling te voorkomen.

4.5 Overige aspecten

Monitoring

Na het realiseren van de maatregelen gaat het gebied zich ontwikkelen. Deze ontwikkeling is van meer factoren afhankelijk dan alleen de inrichtingsmaatregelen zelf. Denk aan klimaat en diverse andere projecten in het Waddengebied/ de Eems-Dollard. De Commissie adviseert om in het MER voor de verkenningsfase te beschrijven of en zo ja, hoe monitoringgegevens gebruikt gaat worden om het beheer bij te kunnen sturen. Geef aan of gebruik wordt gemaakt van nieuwe en/of bestaande meetprogramma's, en ga in op de eisen waaraan deze meetprogramma's moeten voldoen (nauwkeurig, tijdigheid, doorwerking in de biotiek). Betrek daarbij ook de uitvoerbaarheid van het benodigde beheer en onderhoud (onderdeel van het beoordelingskader haalbaarheid).

Voor de onderdelen 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Eric van der Burg (voorzitter)

drs. Gert Dekker

dr. ir. Zwanette Jager

dr. Heleen van Londen

dr. Marcel van der Perk

drs. Willemijn Smal (secretaris)

ing. Rob Vogel

Besluit(en) waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Projectplan Waterwet.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het mogelijk om de activiteiten "D 3.2 wijziging primaire waterkering" en/of "C16.1 (winning oppervlaktedelfstoffen)". Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een gecombineerd plan-/project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit en m.e.r.-procedure

De minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Initiatiefnemer besluit

De minister van Infrastructuur en Water (Rijkswaterstaat).

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3454](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

